

Od koncentracijskog logora do Hollywooda

ADOLF BURGER

Rođen je u selu Velika Lomnica na Visokim Tatram u Slovačkoj, ali je već kao trinaestogodišnjak otišao raditi kao tiskar u Bratislavu. Bio je talentiran i već je kao 20-godišnjak imao dosta radnoga iskustva, što mu je kasnije omogućilo da bude jedan od odabranih krivotvoritelja u logoru Sachsenhausen. U Auschwitzu je odveden zajedno sa svojom suprugom Gisele s kojom se oženio svega sedam mjeseci ranije. U logoru su ih odvojili, a ona je kasnije ubijena u plinskoj komori. Njega su podvrgavali medicinskim eksperimentima, izbjegao je jedno masovno ubijanje, a kada je odveden u Sachsenhausen imao je 26 godina i samo 36 kilograma.

Adolf Burger, 91-godišnji slovački Židov, prošlog je tjedna boravio u Zagrebu povodom prikazivanja austrijsko-njemačkog filma "Krivotvoritelj", redatelja Stefana Ruzowitckog. Film, koji je u veljači ove godine osvojio nagradu Oscar u kategoriji najboljeg svjetskog filma izvan engleskog govornog područja, prikazan je u sklopu 2. Židovskog filmskog festivala. Napravljen je prema Burgerovim memoarima u kojima je opisao svoja iskustva iz koncentracijskog logora Sachsenhausen u kojem je proveo nešto više od godinu dana tijekom Drugog svjetskog rata. Burger je bio dio vjerojatno najveće akcije krivotvorenja u povijesti, tajne nacističke "Operacije Bernhard". Nijemci su je anisliili s namjerom da plasiranjem velike količine krivotvorenih funti na britansko tržište prvo razore monetarni sastav Velike Britanije, a potom je unište i vojno. U jednom od odjela koncentracijskog

ADOLF BURGER boravi u Zagrebu tijekom Drugog židovskog festivala

Adolf Burger je autor knjige prema kojoj je snimljen film 'Krivotvoritelj', ove godine nagrađen Oscarom

logora Sachsenhausen okupili su Židove, stručnjake s područja tiskarstva, dopremili im potrebne strojeve i ostali materijal te im naredili da tiskaju falsificirane funte, a kasnije i dolare. Jedan od 142 zatvorenika tog odjela bio je i Burger, tada 27-godišnji tiskarski stručnjak. On je završio u logoru jer je Gestapo otkrio da se bavio krivotvorenjem rodnih listova. Falsificirao je dokumente Židovima koji su htjeli dokaz da su se pokristili u katolike ili da su rođeni kao katolici. Burger u filmu sabotira Operaciju, no kako je sam rekao, u stvarnom životu, stvari su se odvijale znatno drugačije. On je svoje kolege na tom odjelu logora nazivao "mrtvaci na godišnjem odmoru" jer su tretirani puno bolje od ostalih logoraša, ali bili su svjesni da će ih, kad operacija bude gotova, nacisti sve pobiti.

NEWS: Kako se prisjećate početka drugog svjetskog rata? Živio sam u Bratislavi. Tamo su sklopili dogovor po kojemu se svi Židovi koji su se pokristili u katolike prije 1938. smatraju Arijevcima. Nijemci su plaćali 500 maraka po svakom ubijenom Židovu - na kraju su ih isplatili 240 milijuna. Imao sam tada 22 godine, a radio sam u velikom tiskarskom postrojenju u Bratislavi. Nije bilo profesionalaca u toj struci pa sam bio izuzet od svega što

se događalo Židovima. Čak nisam ni morao nositi židovski zvijezdu. Jednom prilikom neki od Židova koji su bili u ilegali prišli su mi i tražili da im krivotvorim rođne listove. Da pravim falsificirane dokumente koji će dokazivati da su oni polakristili prije 1938. To sam prihvaćao jer sam htio spasiti živote ljudi. Gestapo je za to saznao te mene i moju suprugu Gisele otpremio u logor u Auschwitzu.

NEWS: U logoru vam je najbliži prijatelj bio Salomon Smolij Smoljanoff, koji je u filmu glavni lik. On je prikazan kao egoist koji sve radi kako bi preživio, a vi kao heroj i humanitarnik. Kako je to stvarno izgledalo? Mene su u filmu napravili nekim revolucionarom, saboterom nacističkog plana. Ali nije tamo bilo mjesta heroizmu, mi smo bili u koncentracijskom logoru. Smolij je bio ruski Židov i bio je iznimno nadaren krivotvoritelj novčanica. Nakon rata je negdje nestao, nikada ga više nisam vidio.

NEWS: Što se s vama događalo nakon oslobođenja logora? Saveznici su mi dali pušku, ali ostao sam u logoraškom odjelu. Otišao sam prema Bečima. Ušao sam u neku njemačku kću. Gospođi koju sam tamo zatekao rekao sam da jedino želim fotografirati. Dala mi

ga je, a ja sam se vratio u logor i fotografirao. Nema tih riječi kojima bih mogao opisati kako je logor izgledao.

NEWS: Jeste li se poslije rata vratili u svoje selo? Što je bilo s vašom obitelji? U tom je selu bilo puno njemačkih obitelji. Kad sam se vratio rekli su mi da su mi pobili cijelu obitelj. Dobio sam poriv da uzmem pušku i pobijem ljude koji su to napravili. Kako zaista to ne bih učinio, napustio sam selo i više se nikada nisam vratio.

NEWS: Što ste nakon rata radili u Pragu? Jeste li se vratili poslu tiskara? Nakon rata bio sam direktor tiskara u Pragu. Poslije rata politika je također bila surova prema Židovima. Voda komunističke partije u Pragu Rudolf Slansky pogubljen je jer je bio Židov. Mene su maknuli s mjesta direktora i morao sam sedam godina raditi u teškoj industriji. Onda je došla nova vlada i vraćen sam na mjesto direktora tiskare u Pragu, gdje sam radio godinama.

NEWS: Već se dvadesetak godina borite protiv obnove nacizma. Po njemačkim školama i sveučilištima držite predavanja o strahotama

AUGUST DIEHL, glumac koji u filmu igra ulogu Adolfa Burgera

koje su se događale u logorima. Kako mlade generacije Nijemaca reagiraju na to što im pričate? Do sada sam od 80-tih godina govorno pred više od 90 tisuća mladih u Njemačkoj. Uvjerem vas da nakon trosatnog predavanja i priča koje im ispričam nitko od njih ne poželi biti nacist. Moja je poruka - vi ste nova generacija, niste učinili ništa loše i možete biti ponosni što ste Nijemci, ali onoga trenutka kada se pridružite neonacistima postajete ubojice, iste ubojice kao i oni koji su obijeli u Auschwitzu. Sljedeći dan obično po novinama bude objavljena gutliha članaka s velikim naslovima u kojima raslov bude upravo ta rečenica. Za moju borbu protiv obnove nacizma njemački predsjednik Roman Herzog dao mi je orden.

MILJENKA ČOČELJA

STEFAN RUZOWITZKY, redatelj 'Krivotvoritelja' s Burgerom na ovogodišnjoj dodjeli Oscara